

Nr 30

Utlåtande i anledning av väckta motioner om lagfäst rätt till arbete, m. m.

Andra lagutskottet har till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 15 i första kammaren av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, samt nr 19 i andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts,

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar, att Kungl. Maj:t äntligen utformar direktiv för den utredning i sysselsättningsfrågan, som tillsattes i juni månad 1958, och att dessa i huvudsak följer de synpunkter och riktlinjer som ovan anförts, samt

att regeringen i de avseenden, där riksdagens medverkan erfordras, såsom exempelvis beträffande lagstiftning om rätt till arbete och 40 timmars arbetsvecka, skyndsamt inkommer med förslag.»

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionen I: 15.

Lagstiftning om rätt till arbete

Sina yrkanden om lagstiftning om rätt till arbete har motionärerna preciserat i följande punkter.

»1) Envars rätt till arbete, till fritt val av sysselsättning, till rättvisa och tillfredsställande arbetsförhållanden och till skydd mot arbetslöshet förankras i lag.

2) Samhälleliga planeringsåtgärder för upprätthållande av produktion och full sysselsättning inledes.

3) Kapitalisterna frántages rätten att enväldigt avgöra om företag skall fortsätta driften eller slå igen. Där de vägrar att hålla i gång samhällsviktig produktion övertar samhället företagen och driver dem i egen regi.

4) Lagfäst skyldighet för företag att varsla om förändringar av driften i så god tid, exempelvis två månader innan de skall verkställas, så att arbetsmarknadsstyrelsen kan överväga och vidtaga lämpliga åtgärder.»

Riksdagen behandlade vid 1958 års B-riksdag en motion (I: B 126) med samma yrkanden som de ovan angivna. I enlighet med *andra lagutskottets* hemställan (utlåtande nr B 17) föranledde motionen inte någon riksdagens åtgärd. I sitt utlåtande anförde utskottet bl. a.:

I motionen hemställas om lagstiftning, vari fastslås envars rätt till arbete, till fritt val av sysselsättning, till rättvisa och tillfredsställande arbetsförhållanden och till skydd mot arbetslöshet. En sådan deklaration överensstämmer med artikel 23 moment 1 i Förenta Nationernas förklaring om människans rättigheter. Frågan om lagstiftning på grundval av nämnda stadgande har tidigare behandlats av riksdagen. I enlighet med vad utskottet hemställt har riksdagen därvid förklarat, att sådan lagstiftning icke borde komma i fråga. Säsom skäl härför har anförts, att den svenska arbetslagstiftningen, liksom i regel den svenska lagstiftningen över huvud taget, icke innehåller sådana allmänna deklarationer som de i förklaringen om de mänskliga rättigheterna uppställda samt att strävandena i vårt land i stället inriktas på utformningen av de åtgärder, som ger de allmänna grundsatserna konkret innehåll, säsom i förevarande hänseende åtgärder till tryggande av en god och jämn sysselsättning, främjande av yrkesutbildning, åstadkommande av effektiv arbetsförmedling, beredande av arbete vid kriser, m. m. Utskottet anser de anförda skälen alltjämt äga giltighet.

Vad så angår frågan om lagstiftning rörande samhällseliga planeringsåtgärder för upprätthållande av produktion och full sysselsättning vill utskottet hänvisa till att problemen rörande produktionens och den fulla sysselsättningens upprätthållande är föremål för övervägande av den år 1955 tillkallade stabiliseringsutredningen. Vidare må erinras om att nämnda problem fortlöpande följes av den efter förslag av Landsorganisationen i Sverige i maj 1958 tillkallade s. k. sysselsättningsberedningen. Enligt utskottets mening saknas skäl att tillgripa lagstiftningsåtgärder på ifrågavarande område.

Vidkommande slutligen yrkandet om att i lag skall föreskrivas skyldighet för företag att varsla om planerade förändringar av driften i så god tid, exempelvis två månader i förväg, att arbetsmarknadsmyndigheterna kan överväga och vidta lämpliga åtgärder, vill utskottet erinra om att denna fråga vid tidigare tillfällen behandlats av riksdagen i anledning av motioner med liknande yrkanden. Dessa har därvid i enlighet med utskottets hemställan icke vunnit riksdagens bifall. I sin motivering härför har utskottet hänvisat till att mellan arbetsmarknadsstyrelsen samt organisationer å arbetsgivarvidan sedan flera år förelegat en överenskommelse om underrättelse till arbetsmarknadsorganen vid driftsnedläggelse och driftsinskränkning m. m. Vidare har anförts, att arbetsmarknadsstyrelsen — som förutsatts uppmärksamt följa tillämpningen av överenskommelsen och taga de initiativ förhållandena på området kunde påkalla — icke påfordrat någon ändring i överenskommelsen eller hemställt att denna skulle ersättas med lagstiftning. Någon ändring i de förhållanden som sålunda åberopats säsom skäl för tidigare avslagsbeslut i ämnet har, sävitt utskottet kan finna, icke inträffat. Ej heller i övrigt har förekommit något, som kan motivera ett ändrat ställningstagande från riksdagens sida till förevarande fråga.

Beträffande vad som tidigare förekommit beträffande denna fråga får utskottet hänvisa till andra lagutskottets utlåtande B 17/1958.

Sysselsättningsberedningen

I skrivelse till Konungen den 12 maj 1958 hemställde *Landsorganisationen i Sverige* om tillsättande av en beredning för sysselsättningsfrågor. Landsorganisationen anförde därvid bl. a.:

Landssekretariatet har vid tidigare överläggningar med regeringen konstaterat fullt samförstånd om nödvändigheten att trygga den fulla sysselsättningen. Sekretariatet har med tillfredsställelse iakttagit den stigande aktivitet, som regeringen och arbetsmarknadsmyndigheterna visat när det gäller att söka bemästra de aktuella sysselsättningssvårigheterna. Enligt vår mening skulle effekten av dessa strävanden ytterligare förstärkas, om åtgärderna för att trygga den fulla sysselsättningen samordnades av en beredning under ordförandeskap av en regeringsledamot och bestående av företrädare för det allmänna, näringslivet och arbetsmarknadsorganisationerna. Beredningens uppgift skulle vara att aktivt medverka i planeringen och genomförandet av de sysselsättningsstimulerande åtgärderna.

Enligt pressmeddelande den 5 juni 1958 tillkallades av *socialminister Torsten Nilsson* den av Landsorganisationen föreslagna beredningen. Denna, som är ett led i åtgärderna att trygga den fulla sysselsättningen, består av socialministern som ordförande, statssekreteraren i finansdepartementet, chefen för arbetsmarknadsstyrelsen samt representanter för arbetsmarknadens parter.

40 timmars arbetsvecka

Vid 1957 års riksdag beslöts en förkortning av arbetstiden i allmänhet från 48 timmar till 45 timmar i veckan. Arbetstidsförkortningen bestämdes skola genomföras med en timme vid början av ettvarrt av åren 1958, 1959 och 1960. I och med ingången av år 1960 skall alltså den beslutade arbetstidsförkortningen vara helt genomförd.

Utskottet

I föreliggande motioner begäres lagstiftning om rätt till arbete m. m. i enlighet med vad ovan angivits. Riksdagen har senast under förliden höst behandlat en motion med samma yrkanden och därvid i enlighet med andra lagutskottets hemställan inte funnit anledning vidtaga någon åtgärd på grund av motionen. Något skäl för ett ändrat ställningstagande till yrkandena föreligger enligt utskottets mening icke.

Motionärerna begär vidare, att 40 timmars arbetsvecka måtte införas. År 1957 beslöts en förkortning av arbetstiden i allmänhet från 48 timmar till 45 timmar i veckan att genomföras successivt vid början av ettvarrt av åren 1958, 1959 och 1960. Att nu, innan den beslutade arbetstidsförkortningen helt genomförts och tillräckliga erfarenheter därav kunnat vinnas, genomföra en ytterligare arbetstidsförkortning finner utskottet inte tillrådligt.

Enligt motionärerna bör direktiv utfärdas för den i juni 1958 tillsatta utredningen i sysselsättningsfrågan. Härmed torde avses den s. k. sysselsättningsberedningen. Sysselsättningsberedningens arbetsuppgifter är emellertid inte att utreda sysselsättningsproblemen utan att fortlöpande följa

läget på arbetsmarknaden. Härvid torde beredningen ha att aktivt medverka i planeringen och genomförandet av de sysselsättningsstimulerande åtgärderna. För detta beredningens arbete synes det vara varken erforderligt eller lämpligt med särskilda direktiv. Utskottet vill i detta sammanhang hänvisa till att frågan om åtgärder för upprätthållande av full sysselsättning är föremål för överväganden inom stabiliseringsutredningen.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att förevarande motioner, I: 15 och II: 19, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 maj 1959

På andra lagutskottets vägnar:

EDVIN JACOBSSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Nils Elowsson, Axel E. Svensson, Sunne, fru Carlqvist, fru Svenson*, herrar Mannerskantz, Lars Larsson och Källqvist*;

från andra kammaren: herrar Jacobsson i Tobo, Nilsson i Göteborg*, fröken Sandell, herr Lothigius, fröken Höjer, herrar Johansson i Södertälje, Gustavsson i Alvesta och Svensson i Kungälv.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.